

Oikeus yksilölliseen asumiseen ja katsaus asumisen palvelujen järjestämistapoihin

Anne Saarinen

Vammaispalvelujen asiantuntija
Kehitysvammaisten Tukiliitto

Kehitysvammaisten Tukiliiton lakineuvonta

- Kaikille avoin palvelu puhelimitse ja sähköpostilla
- 1300 yhteydenottoa vuosittain perheiltä ja alan ammattilaisilta
- Puhelinajat ma ja to klo 10-14, ke klo 12-15, **040 177 3 771**
- lakineuvonta@tukiliitto.fi
- Muista myös sotu-oppaat
[Tukiliiton sosiaaliturvaopas 2022](#)
[Järjestöjen sosiaaliturvaopas 2022](#)

Oman kodin valinta

Miten minä valitsin kotini?

Miten paljon apua tarvitseva ihminen voi valita kotinsa?

YK:n vammaissopimus artikla 19

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä

Vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita

- Asuinpaikkansa sekä
- missä ja kenen kanssa he asuvat.
- Ei velvollisuutta käyttää tiettyä asumisjärjestelyä.

Vammaisten henkilöiden saatavissa on

- valikoima kotiin annettavia palveluja
- asumis (- ja laitos)palveluja sekä muita tukipalveluja
- henkilökohtainen apu, joka tukee elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estää eristämistä tai erottelua yhteisöstä
- koko väestölle tarkoitettut yhteisön palvelut ja järjestelyt yhdenvertaisesti ja tarpeiden mukaisesti.

Kokemuksia kodin saamisesta

- ”Meidän Kaisa tykkää tehdä voileipää ja keittää teetä vieraille. Hän on ylpeä siitä, että voi tarjota jotakin. Nyt hänelle tarjottiin asuntoa asumisyksiköstä, mutta huoneessa ei ole keittiötä. Onko se pakko ottaa vastaan? Jos ei ota, niin joutuuko taas jonon hännille?”
- ”Työntekijä kertoi, että uutta yksikköä aletaan suunnitella sitten, kun vähintään viisi nuorta tarvitsee asunnon. Joudun odottamaan kauan, vaikka haluan jo muuttaa.”
- ”Omaan asuntoon voi saada ohjaajan käyntejä enintään 2 kertaa viikossa. Sen takia minun täytyy hakea paikkaa asumisyksiköstä.”
- ”Nyt on tarjottu asuntoa asumisyksiköstä, mutta kaikki muut siinä ryhmässä ovat miehiä. Meidän neiti on 18 v.”

Laitosmaisesta asumisesta on jo luovuttu?

1/2

Laitosmaisuus edelleen riskinä:

(Yleiskommentti nro 5)

- avustajien jakaminen,
- ei valinnanmahdollisuuksia siinä, keneltä apua täytyy ottaa vastaan;
- eristäminen ja erottelu itsenäisestä elämästä ja osallisuudesta yhteisössä;
- puuttuvat valinnanmahdollisuudet päivittäisessä päätöksenteossa tai siinä, kenen kanssa asuu;

Laitosmaisesta asumisesta on jo luovuttu?

2/2

- rutiinien joustamattomuus huolimatta henkilön omasta tahdosta ja mieltymyksistä;
- holhoava asenne palvelujen tarjoamisessa;
- samassa elinympäristössä elävien vammaisten henkilöiden epäsuhtainen määrä.

Laatukriteerit eli mitä vammaisten ihmisten hyvä asuminen edellyttää

(Ympäristöministeriö, Hynynen 2021)

- henkilön itsemääräämisoikeuden toteutumista
- yksilöllisten toiveiden ja tarpeiden asettamista etusijalle verrattuna palvelutuotannon ehtoihin
- tavalliseen asumiseen liittyvien vaihtoehtojen käyttämisestä
- joustavaa ja monipuolista kotiin saatavaa tukea
- huomion kiinnittämistä lähiympäristöjen ja -palveluiden saavutettavuuteen.

Asumisen tekoja. Tukea yhdenvertaiseen asumiseen.

Hyvinvointialue vastaa asumisen palvelujen järjestämisestä 1/2

- Hyvinvointialue vastaa asukkaansa laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta. ([Laki hyvinvointialueesta](#) 7§)
- Hyvinvointialueella on oltava riittävä oma palvelutuotanto. Asumisen palveluja alue voi lisäksi esim. ostaa palveluntuottajalta, järjestää antamalla palvelusetelin tai henkilökohtaisen budjetoinnin mallilla.
- Tulevassa laissa asumisen tuki.
- Jos hyvinvointialue päättää hankkia palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta, se **ei** tarkoita automaattisesti, että on järjestettävä kilpailutus.

Hyvinvointialue vastaa asumisen palvelujen järjestämisestä 2/2

- Vamman vuoksi välttämättä tarvittavat palvelut tulee järjestää yksilöllisten tarpeiden perusteella. Niillä on käyttäjälleen erityisen suuri merkitys. Siksi massaluonteinen kilpailuttaminen sopii huonosti vammaispalvelujen järjestämiseen.
- Järjestämisessä voi mm. ottaa käyttöön palvelusetelin tai käyttää henkilökohtaisen budjetoinnin malleja.

Jos vammaispalvelu hankitaan ostopalveluna..

- ..yksittäisen vammaisen henkilön palvelu on usein mahdollista hankkia suoraan hankintana tietyltä palveluntuottajalta. Sote-palvelun suora hankinta hankintalain 110 §:n mukaan voidaan tehdä yksittäisessä tapauksessa, jos tarjouskilpailun järjestäminen tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.
- ..avoimen tarjouskilpailun sijasta voidaan käyttää esim. puitejärjestelyä, jossa asiakas valitsee kilpailutetuista palveluntuottajista itselleen parhaiten sopivan.
- ..tulisi yhden asiakkaan pitkäaikainen palvelu kilpailuttaa vain kerran, ja tehdä toistaiseksi voimassa olevia hankintasopimuksia pitkäaikaisissa palveluissa. Tätä edellyttää myös sosiaalihuoltolain 38.3 § palveluiden jatkuvuuden turvaamisesta.
- ..palvelujen sisältöä ja laatua ohjaavan lainsäädännön tulee olla etusijalla hankintakäytäntöihin nähden. Esim. YK:n vammaissopimus, sosiaalihuollon asiakaslaki ja sosiaalihuoltolaki. Asiakkaan tarpeet on pystyttävä huomioimaan!